

Η Αλήθεια είναι πως και το χέρο μαν'ται σεβούταν

ο κόσμος, γιατί κρατούσε λόγο, ήπαιτ'ήμεις στο αλυσβερίσι, φιλόξενος και προκομμένος. Τόνε σήκωνε πολύ κι ή αρχοντοκαμωσιά του, ψηλόλιγνος καθώς ήτανε και σγουρομάλλης, μέ βαθιά γαλάζια μάτια και πρώτα γερά δόντια, πού τά πήρε απόφια στόν τάφο του. Γιά τοῦτο καί καμάρωνε όταν οί γειτόνισσες λέγανε στή μάνα μου: «'Ο γιός σου, ὁ Μανώλης, εἶναι ρτυστός ὁ μπαρμπα-Δημητρός».

Νύχτα, μέ τ' ἄστρα σηκώνόταν ὁ πατέρας ἀπ' τὸ ματάκι του. Πρωτόβαζε τή φέσα του κι ἀπὲ τήν τσόζινη θράκα του, τὰ τουζλούκια καί τὰ ποδήματά του. Κάλτσες δέ φοροῦσε· ἔλεγε πὼς τὸν στενοχωροῦσανε καί τὸν βλάφτανε στήν ὑγεία του). Νιβόταν μέ θόρυβο. Ἔκανε τὸ σταυρό του μπρὸς στὰ κονίσματα. Καψάλιζε λίγο σταρένιο ψωμί στή θράκα, τὸ βουτούσε στὸ μπρούσχο καί τὸ ἔκανε κρασοψυχιά, ἔτρωγε καί καμιάν ἐλιά, φτοῦσε τὸ κουκούτσι καί λίγες βρισιές ιαζί γιὰ τὸ γούρι καί ξεκινοῦσε στητός κι ἀνάλαφρος γιὰ τὰ χτήματα.

Δούλευε δεκάξι μέ δεκαοχτὼ ὥρες δίχως νὰ ξεαποστάσει. Σήκωνε μοναχὸς του γομάρια ἐξήντα ἐβδομήντα ὀκάδες, μά ποτέ δὲν τὸν ἄκουγες νὰ βαρυκομήσει. Ἡ τσάπα καί τ' ἄλἐτρι γίνονταν ὑπάκουα στὸ χέρι του. Τὰ ζωντανὰ τὸν τρέμανε καί τὸν ἀγαποῦσανε συνάμα, γιατί τὰ φρόντιζε περισσότερο ἀπ' ὅσο φρόντιζε ἐμᾶς.

Μέ τὸ σούρουπο γύριζε στὸ σπίτι δίχως νὰ σταθεῖ σέ καφενέ. Ἔπιανε τὸ μπιουκάλι τὸ ρακί, κατέβαζε κάμποσες γερές ρουφηξιές, ἔτρωγε τὸ φαί πού τοῦ φύλαγε ἡ μάνα. Κατὰ τήν περίσταση ἔδεχνε δυὸ τρεῖς ἀπὸ μᾶς κι ἔπεφτε μπαλιντισμένος στὸν ὕπνο, νὰ ρουχαλίζει καί νὰ τρέμει ὁ τόπος.

Κουδέντα δὲν τοῦ παίρνες οὔδε Κυριακή οὔδε χρονιὰρα μέρα. Κανένας μας δὲν τολμοῦσε νὰ μιλήσει μπροστά του· εἶχαμε μάθει νὰ τὰ λέμε ὅλα μέ τὰ μάτια, τοὺς θυμούς, τὸ παράπονο, τίς πονηριές ἢ τίς χαρές μας. Μόνο σάν τύχαινε νὰ βρῖσκεται στὰ κέφια του, Κυριακή, πού καθόμαστε ὁλόκληρη ἡ φαμελιά σέ τραπέζι, τότες τ' ἄρεξε νὰ σηκώνει ἐμένα πού μ' ἔδλεπε πάντα σάν τὸ γραμματιζούμενο τοῦ σπιτιοῦ, νὰ λέω τὸ «Πάτερ ἡμῶν». Δέν καταλάβαινα γιὸ ἀπ' ὅ,τι ἔλεγε τούτη ἡ προσευχή καί μιά μέρα εἶπα στή μάνα μου:

— Τὸ «Πάτερ», μπρὲ μάνα, ξέρω τί θὰ πεῖ. Μά κεῖνο τὸ «ἐρημών» μέ μπερδεύει...

Α Π' Τ' ΑΔΕΡΦΙΑ ΜΟΥ ξεχώριζα τὸ Γιώργη· αὐτός μέ καταλάβαινε πρὶν ἀνοίξω τὸ στόμα μου καί συμφωνοῦσε πάντα μαζί μου. Ἦτανε κάπου δεκαοχτὼ μῆνες μικρότερός μου. Εὐαίσθητο, ντελικάτο παιδί, μέ κάτι περίεργα μακρουλά, λεπτὰ δάχτυλα πού τὰ καμάρωνανε τὰ κορίτσια, γιατί κανένας ἄλλος δὲν τὰ εἶχε στὸ χωριό. (Ὁλουνῶν μας τὰ χέρια ἦτανε σκληρὰ, πετρωμένα ἀπ' τίς βαριές δουλειές καί μοιάζανε μέ ξύλινα).

Ὁ Γιώργης κρατοῦσε πάντα μολύδι, κάρβουνο καί ἀσβεστόπετρα καί, όταν δὲν τὸν βλέπανε οἱ μεγάλοι, ζωγράφιζε ζῶα, ἀνθρώπους, τοπία. Μιά μέρα πού τὸν ἔστειλε σ' ἀγῶι ὁ πατέρας νὰ ὀδηγήσει ἕναν ξένο στὰ ἐρεῖπια τῆς Ἑφεσός, γέμισε ὁ καλὸς σου φιγοῦρες τὰ μάρμαρα. Τότες ὁ ξένος τοῦ εἶπε: «Ἐσύ καλὸ ζωγκράφο» καί πήρε τὴ διεύθυνσή μας καί τοῦ ἔστει-

λε μέ τὸ ταχυδρομεῖο μπογιές καί πινέλα. Ἀπὸ τότες ὁ Γιώργης ἔκανε ζωγραφιές χρωματιστές· ἔφτιαχνε δεσποτάδες καί Ἁγίους καί Παναγίες καί καπετάνιους τῆς ἐπανάστασης τοῦ 21. Ὁ πατέρας ἔπαιρνε τὰ ἔργα του καί τὰ πουλοῦσε στὰ πανηγύρια, πότε κρύφει καί πότε φανερά.

Τὰ τέσσερα μεγαλύτερα ἀδέρφια μου δουλεύανε πάντα περισσότερο ἀπ' ὅσο ἀντέχανε· χαράμι ψωμί κανεῖς δὲν ἔτρωγε. Ἡ Σοφία μας σάν πρωτοπαίδι σήκωσε ὅλο τὸ βάρος τῆς φαμελιάς· στάθηκε δεύτερη μάνα μας, ὥρες γερτὴ στή σκαφίδα, στὸ βελόνι, στή φουφού καί στὰ χωράφια. Δέν ξέρω ἂν ποτέ βρῆκε τὸν καιρὸ νὰ δεῖ σέ καθρέφτη πόσο γλυκιά ἦτανε — σάν Παναγιά Ἑλεούσα. Κεῖνοι πού θὰ μπορούσανε νὰ τῆς τὸ ποῦνε καί νὰ τὴ σφίξουνε στήν ἀγκαλιά τους, δὲν προκάνανε. Δυὸ ἄντρες τὴν ἀγαπήσανε μέ πάθος καί τῆς περάσανε ἀρραβῶνα· κι οἱ δυὸ σκοτωθήκανε· ὁ ἕνας στὸν πόλεμο τοῦ 12 κι ὁ ἄλλος στὸν πόλεμο τοῦ 14.

Πολλὰ πικράθηκε τούτη ἡ μεγάλη ἀδερφή· ἀτολμη καί σεμνή, πίστεψε πὼς τόσο ἦτανε τὸ δικὸ της μερτικό στή χαρά καί ἄλλο δέ σήκωσε μάτι νὰ δεῖ ἄντρα. Εἶχανε σκιαχτεῖ καί τὰ παλικάρια τοῦ χωριοῦ καί δὲν τήνε ζυγώνανε. Λέγανε: «Ὅποιος ἀγαπήσει τὴ Σοφία, πεθαίνει· τὸ ἔχει τὸ ριζικὸ τῆς». Ἔτσι στράγγισε καί στέγνωσε καί γέρασε ἡ καρδιά τῆς πρόωρα. Τίποτα δέ ζητοῦσε· ἔδινε ὅ,τι μπορούσε. Τ' ἀγόρια μετὰ τὴ Σοφία, ὁ Κώστας, ὁ Πανάγος κι ὁ Μιχάλης βαδίζανε στ' ἀχνάρια τοῦ πατέρα. Τὰ γράμματα δὲν τὰ παίρνανε, ὅμως κουμαντάρανε τὴ γῆ. Εἶχανε δύναμη κι ἀντοχή βουδαλιοῦ καί προκοπὴ περίσσια. Τοῦτοι βγάλανε ἀσπροπρόσωπο τὸν πατέρα.

Ερωτήσεις

1. Να ἐπισημάνετε στο κείμενο

- α) τοὺς ρόλους τῶν γονέων ὅπως σκεχέται
- β) τίς σχέσεις γονέων καὶ παιδιῶν
- γ) τίς αὐτλήσεις τῶν γονέων γιὰ τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν

2. Να ἐπισημάνετε τίς διαφορὲς ὅσον ἠρόνο ζωῆς, ἀνατροφῆς, καὶ ὅπως καὶ οἱ σχέσεις γονέων-παιδιῶν τῆς ἐποχῆς τοῦ Μανώλη κ' ἐπὶ τῆς διαίτης ἐποχῆς